

Warszawa, 8 czerwca 2020 r.

Stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawie jawności postępowania sądowego

Helsińska Fundacja Praw Człowieka przypomina, że jawność postępowania sądowego jest nieodłącznym elementem prawa do sądu. Jej wyłączenie może nastąpić jedynie ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny.

Jawność postępowania sądowego stanowi przy tym jedną z gwarancji rzetelności postępowania, jak również tego, by w jego ramach przestrzegano podstawowych gwarancji proceduralnych, w tym takich zasad jak zasada obiektywizmu, równowagi stron procesowych czy domniemania niewinności.

Wartość ta jest również fundamentem społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Sądy zamknięte, odgródzone murem od społeczeństwa nie mogą, zdaniem HFPC, spełniać swej konstytucyjnej roli, ani gwarantować, że ich rozstrzygnięcia nie będą kontestowane i podważane.

W końcu, jawność postępowania sądowego, to także podstawowy element pracy mediów oraz organizacji społecznych zajmujących się kontrolą działalności władz publicznych. Uczestnictwo w posiedzeniach sądowych stanowi zaś ważne narzędzie społecznego nadzoru nad przestrzeganiem podstawowych praw człowieka. Wielokrotnie z możliwości tej korzystali pracownicy i wolontariusze Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Dlatego też HFPC apeluje do wszystkich aktorów zaangażowanych w sprawy wymiaru sprawiedliwości, a w szczególności do Ministerstwa Sprawiedliwości, o poszanowanie konstytucyjnych gwarancji prawa do rozpoznania sprawy w jawnym postępowaniu sądowym.

Wydane przez Ministerstwo Sprawiedliwości zalecenia adresowane do prezesów sądów okręgowych zakazują wstępu do budynku sądów osobom innym niż wzywane do udziału w posiedzeniu lub też wykazujących inną niezbędną potrzebę. Rekomendują także wydawanie zarządzeń uniemożliwiających lub ograniczających dostęp publiczności do sal rozpraw. W istocie więc zmierzają one do zawieszenia konstytucyjnej gwarancji jawności postępowań sądowych.

Uzasadnieniem dla takich rozwiązań mają być względy bezpieczeństwa związane z wciąż trwającą epidemią wirusa SARS-COV-2. Zdaniem HFPC, w świetle art. 45 Konstytucji okoliczności te, a także forma w jakiej zostały one zakomunikowane, nie mogą stanowić podstawy do całkowitego wyłączenia zewnętrznej jawności rozpraw sądowych.

Dodatkowo, biorąc pod uwagę wprowadzone w ostatnich dniach rozwiązania ustawowe pozwalające ograniczać jawność posiedzeń sądowych za zgodą stron procesowych, uznać należy, że takie rozwiązania nieproporcjonalnie ingerują w prawo jednostki do sądu. Zaleceń tych w żaden sposób nie da się uznać za konieczne w demokratycznym państwie prawnym.